

#063

سوال نمبر 06

فرزندہ لودھی افسانہ نگاری وچ اگھڑواں تھاں
رکھدی اے، وضاحت کریں۔

جوابمعارف

فرزندہ لودھی افسانہ نگاری وچ اک اگھڑواں مقام
رکھیاں نیں۔ ایہ 1937 وچ ہوشیار پور وچ جمیاں
اپنی جندری دا اک عمر وچ جی سی یونیورسٹی وچ لائبریریئن
دے طور تے گزاریا۔ اینہاں دے مشہور افسانیاں
وچ بیاردا بھی پڑھی، کیوں، رحمان دی موت شامل
اے۔ اینہاں نیں جتنے دے اربے دے ناں نال کتاب لکھی
ادب دے وچ ادبیاں نے ارج دے معاشرے دے اوئے کاری
ضرب لائی اے۔ اوہ اپنے افسانیاں وچ کھیلے لکھے نال
ہون والی زیادتی، جاگیر داراں دا اگھڑیا رویہ دس دیاں
نیں۔ اوہناں دی خدمات دے اعتراف وچ پنجابی فاؤنڈیشن
دوں ادبیاں نوں ایوارڈ دتا گیا۔ اوہ کاسٹی دے دیباڑے
2015 وچ ایس جہاں نوں برکھیاں آگوتھیاں۔

فرزندہ لودھی معراں دا اگھڑواں مقام:

فرزندہ لودھی پنجابی وچ افسانہ نگاری اوئے اک
وگھڑی تھاں رکھیاں نیں۔ اوہناں نیں اپنے افسانیاں

درج اچھوڑے زمانے دے رگڑ ٹنگ تے ہوڑی کاہی ضرب
لائی اے۔ اونہیاں دے افسانے تسلسل تے روانی
اختصار، زمانے دی عفا سی، زمانیاں طبعاً حوق واسطے
کم کر دیاں نظر آؤندیاں نیں۔ ڈاؤن ہال دے افسانے
دیاں خوبیاں دا نقد اکر یٹا۔

افسانے وچ اختصار دا اورتاؤ:

-1

ضر خندہ لودھی پوراں اے افسانیاں وچ اختصار
دا اوتو کھاتے سنگھارنگ ورتیا اے۔ اوہ اوتھی کول
بھی گل کر دیاں نیں جنی کول اونہیاں دن کر داراں
کول ضرورت ہوندی اے۔ کوئی ملی گل نیں کر
دیاں۔ چنے دے اوتھے اونہیاں دے افسانے دا مجموعہ اے۔
جیسن دا دیا چہ اونہیاں نیں خود لکھیا اے۔ اوتھے
وچ اگھدیں نیں۔

افسانے دی تفسیر کوئی پانی والی پڑھنیں اے۔
نہ اپہدے وچ کوئی ملی گل لبتی گئی اے۔ اونہیاں کول
گل اے جنی دے نال معاشرے تے اوتھے کر داراں
اوتے بلاٹ پلکھا جاوے۔

تسلسل تے روانی:

-2

اونہیاں دے افسانیاں وچ ایک ترتیب دا کھرا انداز نیہ
لکھا اے۔ اوہ پیر گل اک روانی ل کر دیاں دے۔ اونہیاں
نے بانہیاں، سٹا اک اختصار گل وچ پیر گل دے
دکھرے تے چنگے انداز نال لبتی اے۔ جیٹری پیراں دی
سمجھ وچ حوی آجاندی تے۔ نالے اونہیاں دے کھرا دے

دُعا مقصدی بوری جو جائزہ لے۔

معاشرتی حالات دی حکماں:

-3

”چلے دے اوہلے“ اوہناں دے دس افسانیاں دا مجموعہ
 اے۔ جید لے وچ سیراں افسانہ ارج دے معاشرے
 دی اعلیت نوں سامنے لے آؤندا اے۔ افسانہ پاشیدان
 وچ اوہناں دے کردار اذکر کر دیاں نیں۔ جیڑا اپنی
 خندری ضرورتاں بوریان کرن وچ گنوار دیندا اے پر
 اوہلے حالات میں جھگڑے ہوندے۔ اے اخباری گل،
 اے چپ وچ جاگیر والے زناہیاں دے مارے گل
 کہتی گئی اے۔

شخصیہ طبقے نال پیرے ورتاؤ دی ننڈیا:

-4

ضر خندہ لو دکھی بوری اے افسانہ پاشیدان، بچھلی
 پیرے کھائی، چلے دے اوہلے، اے اخباری گل،
 وچ شخصیہ طبقے نال سون دالے ظلم تے زیادتی دی
 مذمت کر دیاں نیں۔ بچھلی پیرے کھائی وچ معاشرے تے
 جاگیر والے دے ظلم تے اے زناہیاں دے دس دیاں نیں اے
 لوڑ کھا آدی جیدی ساراں عیاشی نالے تے اوہلے
 پیرے کھے معاہدے نکل جان دی لیکن او دکھی
 جڈ ڈھی کوئی چٹھا دن نیں آؤندا۔
 اے اخباری گل وچ اے ڈکیر ابا دیں جس دا ہر
 منزل دی کراؤے تے کوئی ادب لے خلاف گل نیں کر دے۔
 اے ۱۱۵ دے وچ اے جاون دانی لڑیاں نوں سنا دے دی

تے کوئی دنگو کے مزے لہرا کر لہندے میں۔
جاگیرداراں تے جوٹھے پیراں دی مذمت:

-5

فرخندہ لودھی اپنے افسانیاں وچ جاگیردار تے سرمایہ کار تے
 اوتے وڈی تنقید کر دیاں نیں۔ جیناں لے اپنے تپو لے
 لوکاں دا جینا ڈاھڈا اوکھا بندا کھیا اے۔ وفا پندان
 وچ حمید جیدوں وقت توں لہند آفس الیٹریٹاں تے
 او دھا افسر ادنیوں کیندا اے کہ لگدا اتنیوں نوکری دی
 لوڑ نیں اے۔ اورٹا وچ فیکٹری دا مالک دستگیر
 توں بیڑتال دی وجہ توں او بندا اوتنا بند کر دیندا اے
 تے او دھی حال لے او دھی کا اوالی جیراں اوہ مالکال
 دے کم کر کے اپنی ضرورتاں لہریاں کر دے نیں۔ تے وجہ
 یا سے سیو کوڑا لے وچ راج کول دے جوٹھے پیراں دی
 نند یا لیتی گئی اے۔ جیڑے طرح طرح دے طریقے واسطوں
 نیں۔ پیر او بندا کوئی وی اثر نیں ہوندا۔

زنائیاں دے حقوق دی پیر پیرنا:

-6

جند دے اوپلے دے

جھوٹے وچ شعیبہ طیف دی مذمت توں کوئی زنائیاں دے حقوق
 بارے وچ گل لیتی گئی اے۔ راج کول دے جاگیردار لوک
 شعیبہ طیف توں کجی نیں حازدے۔ او دنیاں دیاں عزتیاں
 دی جوٹی درکیاں نیں۔ آل چپ سی دے وچ مالک دا
 بیڑا نے خلیہ کم کرن وچ دی لٹری نال جھوٹے بول کے تے
 او نیوں اپنے نال لے جاندا اے۔ بلکہ اپنی عزت توں او دے

دیکھو کہ جب مادہ بندی اے۔ "اُن اخباری گُل" وچ
 نگہاری دستبیاں نیں کہ اوہ جیدوں اپنے آئینس جاہلیاں
 ہونڈیاں نیں آدو منڈے اُن لٹری دے پیچے آؤنڈے
 نیں اوہ عدد واسطے بلاؤنڈی اے ہیرا دس نیگرا ۱۹۵ اپنی

عزیز توں بچو توں جائی اے۔

-7- پینڈ دی رہتل دی منتظر نشی:

نگہاری اپنے

امنیانے درج پینڈ دی رہتل دے بارے وڈا سوہنا انداز
 حریتیا اے۔ اوہ پینڈ دے درج ہون والے وقتیاں
 نوں وڈے سوہنے انداز دس دیاں۔ پینڈ وچ زمیناں
 دے اتے قبضہ، چاچ، ماحے دی لٹری دا دیاہ، جو کھے ہیراں
 دا وڈا ڈیرا لگا رہندا اے۔ "چنے وے اولے" وچ اوہ
 اک لکھ دار احمد دے بارے لکھ لکھ دیاں نیں۔ جید اوہیاہ صوبیاں
 خال ہوناں سی اوہ چاچے دی لٹری سی پر جا جا وڈا حال
 سی تے روئیے روس خال ویاہ لہ ہون دتا۔ سچو لوڑا اے
 دے وچ جو کھے ہیراں دی نہ من بہتی لٹری۔ جس دا کوہے انداز
 رہیہ کہ

"وہ رہ لوڑا اے تے سچو لوڑا اے"

-8- سیاسی تبدیلیاں ول اُن نظر:

ضر خندہ لودھی پوری معاشرے دے وچ آؤن والیاں
 سیاسی تبدیلیاں اوتے وی جھلکار مار دیاں نیں جو لے
 پائینڈ ان وچ کنڈ لٹری جیدوں بند اے لہ چنگا

اے امامی خلوت میں ایسی رہو گے۔ حدوں شکنگہ نامی خلوت
میں آج بھی سہوے ہے ۱۶۔

”اُس اخباری کلمہ“ وچ اوہ آگدیاں نہیں کہ حدوں
سوار ہی توں نیشنل لیتا اے باقی اتے مینوں
کاہے تو نہیں لیتا۔

9- تشبیہاں دے استعاریاں دا ورتاؤ:

مخزن خندہ نو دھل پوراں مینوں اے افسانیاں توں وکھری
نقشاں تے رکھن واسطے اوہ روج تشبیہاں تے استعاریاں
دا ورتاؤ وی لیتا سی۔ تاکہ پیر رکھن والے اونہوں
جنگلی طرح دماغ وچ بھٹالیں۔

گندھکرا وچ پلائی مار کے ہنگیا جیویں اڑیل گھوڑا
سوار توں بھٹاکے ہنگد اے۔
اُس سوار جگہ آگدیاں مینوں۔

دینی جعبتی اے کہ گھریاں مینوں جیویں جھانبر وچ چلون
گھر دے اے۔

10- چنے دے اوپے وچ کردار نگاری دا ورتاؤ:

چنے دے اوپے دے مجموعے وچ دس افسانیاں وچ
کردار نگاری نظر آؤندی اے۔ پیر افسانے وچ اُس
دکھرا کردار نظر آؤندا اے۔ جید لے نال اونہوں سمجھنا
وڈا آسناں ہو جاؤندا اے۔ جیویں ”دھرمی بابا“

وچ شریف، جیلہ بیگم، کنوں آکھاں وچ جوئے اوہ اداوند
سی۔ چنے دے اوپے اچھدا کردار سی۔

آخریلا سٹہ :

ضر خندہ لودھی لودھی سو راں دا اہل سٹہ نگاری
 وچ اُن اگھڑواں مقام سہ۔ اونہاں نے اپنے اہل سٹہ
 دے مجموعہ چنے دے او بلے وچ معاشرہ دے لودھے کمر اراں
 او تے کاری گل بیتی اے۔ اوہ کمر داراں، پیراں، زبائیاں
 دے بارے گل کردیاں نہیں۔ تے خال ویدی بند با کردیاں
 نہیں۔ چنے دے او بلے دے دیباچے وچ اوہ لکھدیاں
 نہیں۔

میں اوہ ہی گل لکھنی آں۔ جیڑی کسے سو رتوں وی
 سمجھو آ جاوے۔ نوئی وڈی اوکھی تے ملی گل نہیں کردی
 ایس وجہ توں ای اونہاں اہل سٹہ نگاری دے وچ
 اُن دے مقام رگھدیاں سہ۔

سوال نمبر 9:
پیٹھ تلخے سر ناویاں وچوں کسے دو اتے نوٹ لکھو

ناول نگاری

کافیاں

ناول نگاری:

ناول دا پھوکڑ

ناول دی بنیہ کہانی اے۔ انسانی

جیاتی وچ کہانی دا آغاز نوں ہی ناول دا آغاز سمجھیا جاندا

اے۔ لوک اپنی جنم بھومی، اپنے مال ہوئے واقعات

نووں کہانی دے واسطے نال دسدے ہن۔ ہر جہوں جہوں

نوا دور آیا تے کہانی اپنا اثر کھوں لگ بٹی کیوں جے

بڑی طس ہوندی سی۔ تے ہولی ہولی کہانی دی جگہ ناول

نے لئی۔ اے ناول دی صنف وچ آئیگی۔

ناول دی جنم بھومی اٹلی نوں سمجھیا جاندا اے۔ اٹلی

توں بعد برطانیہ، فرانس وچ وی ایہہ مشہور ہوندی

گئی۔ مڈھ توں ہی انگریزی تے فرانسسی وچ نثری ناول

لکھن لگ پئے۔ تے اوہناں دا وڈا موضوع مذہب دی

پرچار کرنا ہوئی اسی۔ تے اسی نوں بعد واقعات دے

بارے لکھن لگ پئے۔ غلب مسڈنی داناں ناول دے باباں

وچ لہاں جاندا اے۔ انیویں صدی تکر انگریزی ادب وچ

کئی ناول لکھن لگ پئے۔ تے اے ناول یورپ دی

مستول ترین صنف پوری دنیا وچ مشہور ہو گئی۔

ناول دے لفظی معنی:

ناول اٹھادی زبان دلفظ اے۔ جیٹرا ناویلا توں کدھیا کدھیا لیااے
جیدے معنی نے گل بات یا بیانیہ لہانی۔ جیدے کردار عام
جیاتی دجون لئے جان تے اوہیوں دے چنگے مندے عملان دے
بارے گل بات کیتی جاسکدی اے۔

اصطلاحی معنی:

انسانی جیاتی دی جیٹری لہانی لہیٹھن
سنن والیاں نوں حیران کر دے تو اوہ انوکھی محسوس ہوندا
ناول آکھواندی اے۔

بقول پروفیسر ولیرن

ناول اک غیر حقیقی تے فرضی قعدہ ہوندا اے جیٹرا کسے خاص پلاٹ
دے گرد ولیا ہوندا اے۔

بقول ای۔ ایم ناسٹر۔

اک خاص حجم تے مضمون رکھن والی لہانی ناول آکھواندی اے
ناول دے عناصر:

قصہ:

1
افسانے دا نگوں ناول دی کسے نہ کسے قعدے یا لہانی اتے ہوندی۔
فرضی ایسا کون اے کہ افسانہ اک پکودی لہانی ہوندی تے
ناول پوری لہانی نوں لیندے بنس۔

پلاٹ:

2
واقعات دی ترتیب پلاٹ آکھواندی اے۔ ناول دے وچ
لوای جیاتی نوں اچھیا جاندا اے کہ اوہی ترتیب وی
قائم رہے تے نالے اوہی شخص وی لہرقرار روے۔

کردار نگاری:

3
ناول دی لہانی کرداروں اتے ہوندی اے۔ کہ داروڈ ر

ایم ہونڈے میں۔ کرداراں دی وجہ توں ای تے ناول دی
سمیہ آڈندی اے۔

4 مقالہ نگاری:

کرداراں دے نال ناول مقالہ دی وڈی ضرورت ہونڈی اے۔
کرداراں دو جہ نال گل بات کردے ہیں تو ناول دی وڈی
سمیہ جاڈندی اے۔

5 تجسس دی وڈی اہمیت:

ناول دے وچ تجسس تے دلچسپی نوں بہتر ارکھنا وڈا
ایم ہونڈا اے۔ تالہ پڑھن تے سہن والا ادب دے توں متاثر
ہو سکے۔

6 منظر نگاری دا بیان:

ناول وچ ادب دے منظر نوں لے کر مکتبی گل تک لکھیا جاندا اے
تے نال ایہو جہی منظر کشی کیتی جاندی اے کہ اوہ گلد اے
کہ ایہ اصل وچ منظر موجود نہیں تھ پڑھن والا متاثر
ہو جاندا اے۔

7 زبان و بیان:

ناول وچ زبان و بیان دا وڈا اثر اے۔ زبان
جس سادہ ہو دے گی۔ پڑھن والا اوہنوں سمیہ سکے گا۔
تے نال ادب دے وچ دلچسپی وچ لو لے دا۔

8 جذبات نگاری:

ناول وچ جذبات دا عنصر دی موجود ہونڈا اے۔ لکھن والا ایہ بیان
کردا اے جسوں ادب دے اپنے جذبات بیان دے بارے گل کیتی جا رہی
ہونڈی اے۔

9- ماحول:

ناول دی بُہانی کھلری بھڑی الے تے پورے دھنسان دی
 یواری بارے بارے لے جی لے گئی بھڑی الے تے پورے
 ناول ادو ای بند اے جیڑا کھلری ناول دے مطابق ای پورے
 لیتا گیا ہوے۔

فلسفہ حیات:

ناول دی بُہانی انسانی زندگی دی نریمان بھڑی الے۔ تے پورے
 مفقہ ہی اصل دے فلسفہ حیات بھڑا الے۔ ایہو فلسفہ حیات ای ناول
 دی تے مفقہ بھڑا الے۔

ناول یار تسمان
 فنی تسمان
 ناول دی تسمان

کلیاں:

تعریف:

بنجابی شاعری دی سرکڈ کھویں صنف کافی الے۔ جیڑی
 اپنی مزاج باروں تصوف واسطے سباتوں جگلی الے۔ ایہو
 لغوی صفاں بارے کوئی گل و افخ نہیں الے۔ ایہو
 بارے مختلف کماں دی رائے وے۔

کافی دالفظ کافی کوں لکھیا الے۔ لفظی باللہ شہید
 لب دی کوں ہی کافی الے۔

قدر آفاق موجب عربی لفظ کہہ تے لفظی بنیا جیڑا کوں کافی
 بن گیا۔

کافی لفظ مبد لغوی قریشی موجب قاضیوں کوں لکھ کے بنیا الے

اصطلاحی معنی :

کافی اوس نظم نول اکھیاں جائدا لے جند لے وچ فلسفہ تصوف
یعنی اللہ دیاں گلاں دا ذکر ہولدا لے۔

کافی دامن :

ہیت بکھول ویکھیا جاد تے کافی سانوں کافی ڈھیر شتلاں وچ
لکھو جازیا لے عنزل، مثلت، مسدس، خمیس، کافی دیاں
مرغوب تے مصوف ہتیاں ہن۔

موضوع :

کافی وچ اللہ نال محبت، عاقبت دی فکر، ریاضت دی فکر
لے نقاتی دا تذکرہ تے گلاں دی تلقین دا درس ملدا لے۔

پنجا بی شاعری وچ روایت تے نمونہ

کافی دے مانی شاہ حسین ہن۔ جیناں دیاں 163 ماہیاں
کھوج کرے ڈاکٹر موسیٰ سنگھ نے لکھیاں۔ رینیاں نو علاوہ
سجھل سرست، بابا بلھے شاہ، خواجہ غلام فرید، جمل فقیر بخاری،
تنویر بخاری، احمد راہی وغیرہ دے نال دا ذکر وے۔

نمونہ لئی شاہ حسین دی کافی اوتے وگلی پاؤ

فی سینو مینوں ڈھول ملے تاں جاچے

بے حسین بہاںس سوئے جس شہہ آپ سجاچے

کافی ساڈی کلا سلی شاہ شاعری دی سو سہی صنف وے جینوں
شاہ حسین توں بعد بلھے شاہ تے خواجہ غلام فرید نے عروج
نکھرا لہڑایا۔

عبد القور قریشی کافی بارے آکھدے ہن

کافی عمر بنی ادب دا گہرا ایو با ادب اے عمر بنی لغتاں وچ لغات
کرن والی منظوم بندش نول کافی اکھیا گیا لے۔

کافی دی منتز بارے اُکھدے میں
 آخر الامر عہہ مار مار دہر با جا ند اے
 مالے پور اُن جگہ اُکھدے میں
 عام مجراں تپن اسی لوں راگ راگنیاں وچ گایا جا اُکھدا اے۔
مکدی گل:

کافی اک اجیبی نظم لے جس میں توں تن جا بار معرے وچ
 لکھیا جا ند اے۔ اس نظم دا آدم الامر مار مار دہر با جا ند اے
 اے۔ اس دا مذکورہ لہان صوفیاں دا مذکورہ کافی وچ
 تن جا جا معرے میل د اُن مذکورہ وچ اے

شاہ حسین دی کافی وکھیجو

ربا میرے حال دا محرم توں، اندرتوں باہر توں
 ردم ردم وچہ توں

توں پس تاناں توہیں باناں سبجو کجھ میرا توں
 بے حسین فقیر سائیں دا میں ناہیں سبجو توں